Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2025/2004

30.4.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Ocena poročil Enrica Lette in Maria Draghija o delovanju in konkurenčnosti enotnega trga EU

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2025/2004)

Poročevalec: **Matteo Carlo BORSANI**

Poročevalec: **Giuseppe GUERINI**

Poročevalec: **Stefano PALMIERI**

Svetovalci	Eleonora TRENTO (za poročevalca Mattea Carla BORSANIJA) Samuel CORNELLA (za poročevalca Giuseppeja GUERINIJA) Marco CILENTO (za poročevalca Stefana PALMIERIJA)
Sklep plenarne skupščine	11. 7. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	12. 2. 2025
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	26. 2. 2025
Plenarno zasedanje št.	594
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	222/2/6

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se strinja s pozivom iz poročil Maria Draghija in Enrica Lette, da je za povečanje konkurenčnosti evropskega gospodarstva skrajno nujno ukrepati, pri tem pa je treba opustiti utvaro, da je konsenz mogoče ohraniti samo z odlašanjem.

1.2 Zato je ključno, da si še naprej prizadevamo za dokončanje enotnega trga z njegovo razširitvijo na finančni sektor, sektor elektronskih komunikacij in energetski sektor ter z okrepitvijo storitvenega sektorja.

1.3 Institucije EU in države članice bi morale začeti resno razpravo o temeljnih pravilih EU in ustreznosti veljavnih Pogodb glede na sedanje izzive, ki zahtevajo hitro razmišljanje in ukrepanje.

1.4 EESO poziva institucije EU, naj nadaljujejo svoja prizadevanja za dokončanje enotnega trga, pri tem pa še naprej namenjajo posebno pozornost okoljski trajnostnosti, gospodarski blaginji ter socialni in teritorialni koheziji ter jih priznajo kot dejavnike konkurenčnosti.

1.5 EESO podpira poziv Draghija in Lette, v skladu s katerim je za evropsko gospodarstvo ter njegove vrednote in pravila ključno, da postane ponovno konkurenčno z okrepitvijo svoje mednarodne veljave.

1.6 EESO poziva institucije EU, naj sprejmejo industrijsko politiko, s katero bo mogoče preseči sedanji pristop, razdrobljen zaradi številnih nacionalnih industrijskih politik, ki niso vedno usklajene. Potrebno dinamično kombinacijo davčnih, regulativnih, trgovinskih/carinskih ukrepov in finančnih spodbud v korist enotnega trga je mogoče prepričljivo predlagati le v okviru skupnih prizadevanj.

1.7 EESO ponovno poudarja, da je pomembno, da se z boljšo pravno ureditvijo in učinkovito upravno poenostavitvijo zmanjšajo birokratsko breme in stroški podjetij pri zagotavljanju skladnosti. Pri tem bi bilo zelo koristno okrepiti ocenjevanje regulativnega učinka in preverjanje konkurenčnosti, da bi podprli podjetništvo in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, boljše delovne pogoje, trajnostno gospodarsko rast in socialno kohezijo.

1.8 EESO želi, da bi bile sprejete regulativne odločitve, usmerjene v zmanjšanje cen energije in zlasti razlik v cenah med državami članicami ter med Evropo in drugimi gospodarstvi. V zvezi s tem pričakuje večjo uporabo pogodb na razliko in ločitev cen energije iz obnovljivih virov ter drugih oblik nizkoogljične energije od bolj nestanovitnih cen energije iz fosilnih virov. Prav tako so potrebne in zaželene večje naložbe v obnovljive vire energije in druge oblike nizkoogljične energije.

1.9 EESO meni, da je potrebna skrbna ocena mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah, in spodbuja zakonodajalca EU, naj preučita ustrezne načine za obravnavo izvoza in uvoza, da bi industriji EU omogočili ohranitev konkurenčnosti na mednarodnih trgih.

1.10 EESO ugotavlja, da je za ukrepe, ki jih Draghi in Letta predlagata v svojih poročilih, potrebna vrsta obsežnih naložb, zato poziva evropske institucije, naj razmislijo o izdaji skupnih varnih sredstev, kot je bilo to storjeno v odzivu na pandemijo.

1.11 Ob upoštevanju, da mora EU vedno spodbujati mir v skladu s konceptom varnosti, ki ni izključno vojaški, EESO ugotavlja, da je zaradi spremenjenih geopolitičnih razmer treba evropsko obrambno politiko izvajati skupaj z okrepljeno skupno zunanjo politiko. Povečati bo treba naložbe v obrambo, tudi z novimi instrumenti financiranja, da bi izboljšali raven tehnološkega razvoja v tem sektorju.

1.12 EESO poziva k ponovnemu razmisleku o evropskih javnih dobrinah, v okviru katerega bi se lahko opredelile prednostne naloge, ki so ključne za prihodnost EU. Zagotavljanje teh dobrin je povezano z gospodarskimi, institucionalnimi in političnimi dejavniki, zato bi jamstvo na evropski ravni prineslo dodano vrednost v primerjavi z različnimi nacionalnimi pristopi.

2. **Uvod in ozadje**

2.1 EESO ceni poročili Draghija in Lette zaradi širokega izbora obravnavanih tem in poguma za oblikovanje ambicioznih predlogov. Oba dokumenta se začneta s splošno analizo, sledi pa ji podroben pregled predlogov, ki jih je treba izvesti za okrepitev enotnega trga in konkurenčnosti EU. EESO namerava v tem mnenju analizirati najnujnejša vprašanja, obravnavana v obeh poročilih.

2.2 EESO v prvem delu opredeli najnujnejše naložbe na različnih področjih, v drugem delu pa poziva evropske nosilce odločanja, naj se pri pojmovanju konkurenčnosti upošteva njena socialna razsežnost in naj vključuje ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo. V zvezi s tem EESO poudarja, da je pomembno podpreti naložbe v socialno infrastrukturo, in opozarja na sklepe z vrha v Val Duchessu, na katerem je bila obnovljena evropska zavezanost socialnemu dialogu ter izpostavljen njegov pomen za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic in izjave iz La Hulpa.

2.3 EESO poudarja, da je EU pred temeljno strateško izbiro, in sicer, ali naj dejavno oblikuje svetovno gospodarsko preobrazbo z znatnim povečanjem svoje konkurenčnosti ali pa naj varuje pretekle dosežke, pri tem pa zagotavlja, da bodo spoštovane predhodne zaveze EU na področju trajnostnosti in podnebja.

2.4 EESO zato v skladu s poročiloma Lette in Draghija opozarja na skrajno nujnost hitrega ukrepanja in sozakonodajalca poziva k nadaljnjim korakom.

3. **Notranji trg in njegova prihodnost**

3.1 EESO se strinja z Letto in Draghijem, ki v svojih poročilih navajata, da je enotni trg eden glavnih tehničnih in političnih dosežkov procesa evropskega povezovanja. Vendar je treba prvotni enotni trg prilagoditi geopolitičnemu položaju, ki je medtem nastal, in demografskim trendom v EU, zaradi katerih se bo do leta 2040 delovna sila vsako leto zmanjšala za 2 milijona delavcev. Glede na to, da je ustrezno uveljavljanje pravil enotnega trga osrednjega pomena, želi EESO neposredno sodelovati v projektni skupini za uveljavljanje teh pravil.

3.2 EESO meni, da je poleg tega ključno, da se nadaljujejo prizadevanja za dokončno vzpostavitev enotnega trga z njegovo razširitvijo na finančni sektor, sektor elektronskih komunikacij in energetski sektor ter tudi z okrepitvijo storitvenega sektorja, v katerem je povezovanje še vedno močno ovirano.

3.3 Močnejši in bolj povezan enotni trg bo prinesel gospodarske in družbene koristi. EESO zato meni, da morajo predloge za krepitev enotnega trga in skupne evropske valute, predstavljene v obeh poročilih, spremljati primerne proračunske, socialne in okoljske politike, da bodo koristi deležni vsi državljani in delavci v EU.

3.4 V Draghijevem poročilu, posredneje pa tudi v Lettovem, je napovedano obnovljeno partnerstvo med državami članicami EU. Za to je potrebna razprava o temeljnih pravilih EU in ustreznosti veljavnih Pogodb ob upoštevanju ambicioznih ukrepov, predlaganih v obeh poročilih, iz katerih so povzete tudi nekatere smernice, vsebovane v poslanicah novim komisarjem.

3.5 Vendar EESO meni, da lahko izvajanje poročil Draghija in Lette pomeni izziv za novi evropski okvir gospodarskega upravljanja (reformiran Pakt za stabilnost in rast), saj so z njim določene proračunske omejitve, ki so bile doslej morda preveč omejevalne, na kar je opozoril Evropski fiskalni odbor ([1]).

3.6 EESO podpira poziv iz Lettovega poročila, naj se oblikuje enotni trg za spodbujanje okoljske trajnostnosti in gospodarske blaginje, ter poziv iz Draghijevega poročila, naj evropske ambicije na področju trajnostnosti postanejo element konkurenčnosti ([2]). EESO že vrsto let podpira prehod z linearnega na krožno gospodarstvo in vlogo, ki jo ima pri tem civilna družba ([3]).

4. **Vodilna vloga EU v svetu**

4.1 EESO se strinja z ugotovitvijo, da so gospodarski tekmeci EU danes poleg ZDA tudi gospodarstva v vzponu, kot sta Kitajska in Indija, pri čemer so mednarodne razmere bolj zapletene kot ob začetkih enotnega trga. V zvezi s tem Draghi v svojem poročilu opredeljuje tri bistvena področja ukrepov: (i) potreba po pridobitvi konkurenčnega položaja v svetovni „tekmi“ in odprava inovacijske vrzeli; (ii) pomembnost zmanjšanja strateške odvisnosti od dobavnih verig zunaj EU; (iii) sposobnost EU, da je pri svojem delovanju resnično enotna.

4.2 EESO v tej zvezi poudarja pomen ambiciozne trgovinske agende EU in sodelovanja EU s svetovnimi partnerji.

4.3 EESO podpira poziv Draghija in Lette, v skladu s katerim je za evropsko gospodarstvo ter njegove vrednote in pravila ključno, da postane ponovno konkurenčno z okrepitvijo svoje mednarodne veljave kljub hitremu in stalnemu razvoju velikih neevropskih trgovinskih blokov in skrb vzbujajočemu povečevanju geopolitičnih napetosti.

4.4 Evropska unija mora še naprej ohranjati vodilno vlogo pri vprašanjih podnebnih sprememb, onesnaževanja in izgube biotske raznovrstnosti.

4.5 V tem okviru EESO meni, da mora EU še naprej ostati nosilka miru in demokracije, ([4]) zato mora prispevati k iskanju novih svetovnih ravnovesij in si prizadevati za močnejšo vlogo eura v svetovnem gospodarstvu ter tudi za večjo sposobnost enotnega nastopanja v zunanji politiki. EESO poziva, naj se preuči možnost glasovanja z večino na tem področju.

4.6 EESO opozarja na nevarnost razdrobljenosti globalnega upravljanja in nevarnost povečanja trgovinskih dajatev. Kriza, povezana s sposobnostjo vzpostavljanja plodnih mednarodnih odnosov, lahko spodbudi tekmovanje za pridobitev konkurenčne prednosti, kar lahko okrepi napetosti in spore ter ogrozi mir, demokratične vrednote ter doseganje socialnih in okoljskih ciljev. EESO poleg tega meni, da je doseganje stabilnega in trajnega miru v svetu odvisno tudi od izboljšanja življenjskih in delovnih razmer prebivalcev v skladu s trajnostnostjo, določeno v agendi OZN za obdobje do leta 2030.

([1]) Evropski fiskalni odbor, 2024, *Annual Report 2024* (Letno poročilo 2024).
([2]) UL C, C/2024/6877, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6877/oj.
([3]) Evropska komisija in Evropski ekonomsko-socialni odbor sta skupaj vzpostavila evropsko platformo deležnikov za krožno gospodarstvo.
([4]) Kot je določeno v Pogodbah in Listini Evropske unije o temeljnih pravicah.

5. **Industrijska politika EU**

5.1 EESO pozdravlja dejstvo, da Draghi v svojem poročilu prepoznava močno povezavo med industrijsko konkurenčnostjo in vzdržnostjo evropskega socialnega modela, ki je resnični združevalni element v procesu povezovanja in temeljna vrednota EU.

5.2 EESO se strinja z Draghijevim pozivom glede potrebe po industrijski politiki, s katero bo mogoče preseči sedanji pristop, razdrobljen zaradi številnih nacionalnih industrijskih politik, ki niso vedno usklajene. Dinamično kombinacijo davčnih, regulativnih, trgovinskih/carinskih ukrepov in finančnih spodbud, ki je značilna za najnovejše industrijske politike ZDA in Kitajske, je mogoče v korist enotnega trga prepričljivo predlagati le v okviru strukturiranih prizadevanj na evropski ravni. Ta prizadevanja bi bilo treba uresničevati z racionalizacijo zakonodajnih pobud, da bi bile bolj usmerjene h kakovosti ter da bi lahko ocenili vpliv na evropska podjetja in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest.

5.3 EESO meni, da bi lahko sedanjo nizko raven evropskih naložb v raziskave, razvoj in inovacije ter nezadostno uvajanje naprednih tehnologij vsaj delno ublažili z večjimi in bolj premišljenimi javnimi naložbami (cilji programa Obzorje Evropa so po Draghijevem mnenju preveč razdrobljeni). EESO se tako strinja s pozivom iz poročila, da je treba naložbe usmeriti v sektorje z velikim potencialom za rast in: (i) osredotočiti ukrepe in jih uskladiti; (ii) opredeliti učinkovito industrijsko strategijo, ki temelji na raziskavah in razvoju ter tehnoloških inovacijah; (iii) podpreti industrijska partnerstva s krepitvijo osrednjih instrumentov, kot so pomembni projekti skupnega evropskega interesa.

5.4 EESO v zvezi z združitvami podpira splošni pristop iz Draghijevega poročila, v katerem je predlagano ravnovesje med politiko konkurence in industrijsko politiko, tudi s pripisovanjem ustreznega pomena strateškim dejavnikom, kot so inovacije in prihodnja ali potencialna konkurenca, tudi na mednarodni ravni. Da bi olajšali ta pristop, EESO v skladu z Draghijevim poročilom meni, da ni potrebna sprememba evropske uredbe o združitvah, temveč posodobitev smernic Komisije. V zvezi s tem EESO poziva, naj se še posebej natančno oceni možnost združevanja v sektorjih, strateških za varnost državljanov EU (informacijske in komunikacijske tehnologije, tehnologije z dvojno rabo).

5.5 V zvezi s členom 101 PDEU EESO priznava, da so pomembne jasne smernice in predloge za sporazume o horizontalnem sodelovanju med podjetji v EU, kot je predlagano v Draghijevem poročilu, da bi spodbudili naložbe v raziskave in razvoj, trajnostni prehod in druge strateške pobude.

6. **Regulativni okvir EU**

6.1 EESO v skladu s številnimi že sprejetimi stališči ponovno poudarja, da je pomembno zmanjšati birokratsko breme in stroške zagotavljanja skladnosti, ki jih imajo podjetja zaradi evropske in nacionalne ureditve, da bi z boljšim pravnim urejanjem in učinkovito upravno poenostavitvijo povečali njihovo produktivnost in konkurenčnost.

6.2 EESO želi, da se izvede predlog Evropske komisije o 25-odstotnem zmanjšanju bremen poročanja podjetij, pri čemer bi se področje uporabe tega ukrepa razširilo na birokratska bremena v širšem smislu, za mala in srednja podjetja pa bi se določil vsaj 50-odstotni cilj, ne da bi to ogrozilo zavezo zasebnega sektorja, da svoje gospodarske dejavnosti uskladi s skupnimi okoljskimi in socialnimi cilji ter cilji konkurenčnosti.

6.3 EESO zato pozdravlja poziv, ki ga v zvezi s tem vsebuje Draghijevo poročilo, v katerem je poudarjeno, da birokratsko breme še posebej prizadene mala in srednja podjetja. V zvezi s tem je treba okrepiti ocenjevanje učinka prihodnjih ukrepov, tudi s predhodnimi simulacijami, podprtimi z ekonometričnimi in kvantitativnimi spoznanji. S tega vidika EESO podpira tudi zamisel, da bi se v prihodnje pred pripravo zakonodaje EU opravilo preverjanje konkurenčnosti, ki bi ga razširili na vse večje spremembe in dopolnitve med zakonodajnim postopkom, da bi podprli podjetništvo in ustvarjanje kakovostnih delovnih mest, boljše delovne pogoje ter trajnostno gospodarsko rast in socialno kohezijo.

6.4 EESO predlaga, naj se razvijejo tehnike za dobro pripravo zakonodaje, pri katerih se upošteva načelo subsidiarnosti ter krepi vloga socialnega dialoga in vključevanja socialnih partnerjev ter civilne družbe. Poleg tega evropska zakonodaja ne bi smela biti razlog, da bi nacionalne vlade zmanjšale zaščito delavcev, temveč bi morala podpirati dostojno delo s pravicami in varstvom ter spodbujati proces zbliževanja in izboljševanja življenjskih in delovnih pogojev evropskih državljanov, tudi glede na hitre spremembe pri uporabi novih tehnologij.

7. **Bančna in kapitalska unija**

7.1 EESO opozarja na strateško pomembnost kapitalske unije (vzpostavljene leta 2015), hkrati pa ponavlja poziv, ki ga je že večkrat izrazil, da je treba dokončati bančno unijo ter pri tem zaščititi male varčevalce in spoštovati namene pokojninskega varčevanja ([5]).

7.2 Poleg tega si je treba prizadevati za bolj dovršen evropski trg tveganega kapitala. Sedanji po velikosti (5 % svetovnega trga) sploh ni primerljiv z ameriškim (50 % svetovnega trga) ali kitajskim (40 % svetovnega trga), zato se evropski inovatorji soočajo z objektivnimi težavami v fazi zagona in povečevanja obsega ter se posledično odločajo za selitev svojih projektov zunaj EU.

8. **Energetska unija**

8.1 EESO si želi, da bi bile sprejete regulativne odločitve, usmerjene v zmanjšanje cen energije, ki so v Evropi danes višje kot v drugih gospodarstvih, kar slabi konkurenčnost. Razlogi za to neugodno stanje so poleg splošno znanega pomanjkanja naravnih virov v EU tudi: (i) počasno izvajanje nekaterih strateških naložb v čiste energije; (ii) uporaba neoptimalnih davčnih pravil; (iii) delovanje trga izvedenih finančnih instrumentov, ki lahko prispeva k nestanovitnosti (Draghi). Letta poleg tega poudarja, da je dodatna ovira nepopolna integracija energetskih trgov, s katero bi se zmanjšali stroški dostopa in spodbudile naložbe.

8.2 V obeh poročilih je zato predlagano, naj se da večji pomen prednostim energije iz obnovljivih virov in drugih oblik energije iz nefosilnih virov, zlasti s pogodbami na razliko in ločitvijo cene energije iz obnovljivih virov od cene energije iz fosilnih virov, za katero je splošno znano, da je nestanovitnejša.

8.3 EESO poziva Evropsko komisijo, naj podpre naložbe v obnovljive vire energije in oceni možnost podpiranja naložb v druge oblike energije iz nefosilnih virov ter uvede konkretne ukrepe, da bi se delež prihodkov iz sistema trgovanja z emisijami (ETS), dodeljen državam članicam (približno 75 %), vlagal v projekte za razogljičenje, kot so razvoj rešitev za zajemanje, uporabo in shranjevanje ogljika (CCUS) ter proizvodnja vodika in njegova zgodnja uvedba.

8.4 V obeh poročilih je poudarjeno, kako pomemben je mehanizem za ogljično prilagoditev na mejah pri zaščiti evropske industrije pred selitvijo virov CO_2 in okoljskim dampingom, hkrati pa so izpostavljeni tudi nekateri kritični vidiki tega mehanizma. Letta v poročilu opozarja, da je treba skrbno oceniti tveganje izgube konkurenčnosti evropske industrije, tudi na podlagi ponovne preučitve obsega tega tveganja. Po drugi strani pa Draghi v poročilu izraža dvom glede uspešnosti mehanizma za ogljično prilagoditev na mejah, saj poudarja, da je ukrep prezapleten in pomeni veliko upravno breme za podjetja ter tveganje za razdrobljeno izvajanje v državah članicah.

8.5 EESO se strinja s predlogom iz Lettovega poročila, naj se v sodelovanju med Komisijo in Evropsko investicijsko banko vzpostavi sistem evropskih zelenih jamstev, da bi se mobilizirala javna in zasebna sredstva za trajnostne cilje. Sedanji močan položaj evropskih podjetij v sektorjih čistih tehnologij bo treba podpreti zaradi agresivne kitajske rasti na tem področju.

([5]) UL C 155, 30.4.2021, str. 20.

9. **Unija znanja**

9.1 EESO pozdravlja predlog v Lettovem poročilu, naj se obstoječim štirim svoboščinam prostega pretoka na evropskem enotnem trgu doda peta svoboščina, usmerjena v znanje, raziskave in inovacije.

9.2 EESO podpira ukrepe iz Draghijevega poročila v zvezi z razvojem znanj in spretnosti za soočanje s prihodnjimi izzivi EU, da bi odpravili inovacijsko vrzel in izboljšali prehod od inovacij k dajanju izdelkov in storitev na trg. Med pomembnimi predlogi so: (i) podpiranje izpopolnjevanja in preusposabljanja, zlasti v tehnološkem in digitalnem sektorju; (ii) izboljšanje mobilnosti znanj in spretnosti; (iii) poenostavitev dostopa do financiranja; (iv) vzpostavitev javno-zasebnih partnerstev za opredelitev ustreznih standardov znanj in spretnosti ter programov usposabljanja.

9.3 Vendar EESO ugotavlja, da v Draghijevem poročilu nista ustrezno ovrednotena vloga socialnega dialoga pri spodbujanju naložb in kolektivnih pogajanj v okviru prehodov ter pomembnost vseživljenjskega učenja za zaposlene.

10. **Vloga umetne inteligence**

10.1 EESO opozarja na vlogo in pomembnost umetne inteligence v zvezi s prizadevanji, da se vzpostavi peta svoboščina prostega pretoka, ki temelji na znanju, inovacijah in raziskavah, ter splošnejšo potrebo po povečanju prihodnje produktivnosti evropskega gospodarstva z „vertikalno integracijo“ umetne inteligence v industrijske procese.

10.2 Razvoj umetne inteligence se mora izvajati v skladu z Evropsko deklaracijo o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje ter razvojnim modelom, pri katerem se upoštevajo pluralnost informacij, razvoj malih in srednjih podjetij in ustvarjanje novih delovnih mest.

10.3 Zaradi vsesplošnega potenciala umetne inteligence in novih nastajajočih tehnologij je potreben pristop, s katerim bi preprečili negativne posledice za delavce zaradi uporabe teh tehnologij. Z zakonodajnimi ali drugimi pobudami bi bilo treba obravnavati vrzeli pri varstvu pravic delavcev na delovnem mestu in zagotoviti, da bo človek ohranil nadzor nad vsemi interakcijami med človekom in strojem.

11. **Vloga naložb**

11.1 EESO ugotavlja, da različnih ukrepov, ki jih Draghi in Letta predlagata v svojih poročilih, ni mogoče uresničiti brez vrste obsežnih naložb, kar Draghi v poročilu izpostavi z vzporednico, ki jo naredi med naložbami, ki so v Evropi potrebne danes, in povojnim Marshallovim načrtom.

11.2 EESO zato poziva evropske institucije, naj razmislijo o možnosti, da bi se tako kot med pandemijo izdala skupna varna sredstva v skladu z novim pristopom, ki ne bi bil več vezan na konkretne izredne razmere, temveč bi bil usmerjen v dolgoročne cilje in ustvarjanje evropskih javnih dobrin. V zvezi s tem EESO meni, da bi bilo treba razmisliti o možnosti ustanovitve skupnega evropskega investicijskega sklada, ki bi se financiral z različnimi instrumenti, med drugim s skupno izdajo dolžniških instrumentov EU, ([6]) ki bi bila usmerjena v projekte skupnega evropskega interesa, pri njenem upravljanju pa bi bil zagotovljen socialni dialog.

11.3 EESO poudarja, da so se v zadnjih dveh desetletjih znižali izdatki za naložbe, zaradi česar se je v številnih državah EU zmanjšal javni kapital. To poslabšanje kakovosti javnega kapitala ne povzroča le varnostnih težav, temveč tudi ogroža kakovost in izvajanje javnih storitev, kar lahko oslabi gospodarsko rast in s tem tudi morebitne zasebne naložbe.

11.4 Pravila o državni pomoči bi lahko prilagodili na način, ki ga predlaga Letta v svojem poročilu, da bi bila primerna za doseganje strateških ciljev, kot sta zeleni in digitalni prehod, ali pa da bi olajšali ponovno zaposlovanje prikrajšanih oseb ali dostop podjetij do posojil. Hkrati bi bilo treba hitro ustanoviti sklad EU za strateške naložbe v evropskem interesu, ki bi lahko pomagale oblikovati konkurenčnost EU ter spodbujati zeleni in digitalni prehod.

([6]) UL C, C/2024/3385, 31.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3385/oj.

11.5 EESO tudi ugotavlja, da je treba zmanjšati ugotovljeni razkorak v konkurenčnosti v primerjavi z ZDA in Kitajsko, vendar je treba podariti tudi, da je evropski model v svetovnem merilu primer odličnosti na področju socialne varnosti, solidarnosti, socialne vključenosti, trajnostnosti in obvladovanja neenakosti. Pri povečevanju konkurenčnosti in produktivnosti bi EU morala ohranjati to tradicijo solidarnosti in enakosti ter jo nadalje razvijati, s tem pa okrepiti vlogo socialnega gospodarstva.

11.6 Hkrati pa je treba poudariti, da bomo, če Evropa ne bo postala bolj produktivna, prisiljeni izbirati med vodilnim položajem na področju tehnologije, vodilnim položajem na področju podnebja in neodvisnostjo na svetovnem prizorišču, kar bo posledično povzročilo težave pri financiranju našega naprednega socialnega modela. Stroške prehoda si je treba deliti, zato EESO meni, da je potreben politični okvir za pravični prehod ([7]) ([8]).

12. **Obrambna unija**

12.1 Ob sklicevanju na člen 3 PEU, v skladu s katerim je „[c]ilj Unije […] krepitev miru, njenih vrednot in blaginje njenih narodov“, EESO meni, da mora EU vedno spodbujati svoje diplomatsko delovanje, da bi našla mirno rešitev za morebitne obstoječe konflikte.

12.2 EESO se zaveda, da je zaradi invazije na Ukrajino treba izvajati evropsko obrambno politiko, ki ne sme biti ločena od skupne zunanje politike. V zvezi s tem meni, da je treba povečati naložbe, tudi z novimi instrumenti financiranja, s katerimi se lahko izboljša raven tehnološkega razvoja v vojaškem sektorju, zlasti za zaščito vzhodnih meja EU.

12.3 EESO se zato strinja z zahtevami iz obeh poročil, ki so povezane z: (i) večjim združevanjem in usklajevanjem povpraševanja na evropski ravni za povečanje ekonomije obsega, tudi s skupnimi javnimi naročili; (ii) takojšnjim izvajanjem strategije za evropsko obrambno industrijo (EDIS) in, kot navaja Draghi v svojem poročilu, tudi hitrim sprejetjem programa za evropsko obrambno industrijo (EDIP). Letta v svojem poročilu tudi izrecno navaja, da je potreben celovit pristop k obrambnim izdatkom, v okviru katerega je treba upoštevati tržno usmerjene spodbude na evropski in nacionalni ravni.

13. **Unija, ki je sposobna zagotavljati evropske javne dobrine**

13.1 EESO meni, da bi bilo treba na podlagi obeh obravnavanih poročil začeti razmislek o evropskih javnih dobrinah, v okviru katerega bi se lahko opredelile prednostne naloge, ki so ključne za prihodnost EU. Zagotavljanje teh dobrin je povezano z gospodarskimi, institucionalnimi in političnimi dejavniki, zato bi aktivna vloga evropskih institucij kot dopolnilo različnim nacionalnim pristopom prinesla dodano vrednost ter omogočila ekonomijo obsega in pozitivne zunanje učinke.

13.2 EESO zato meni, da je pomembno poskrbeti za ustrezne naložbe v obrambo ter med drugim spodbujati tudi naložbe v: (i) zagotavljanje čezmejne digitalne in energetske infrastrukture; (ii) razvoj platform za pridobivanje in izmenjavo strokovnega znanja; (iii) uvedbo programov skupnega nakupa kritičnih surovin; (iv) skupno nabavo cepiv in medicinskih pripomočkov; (v) vzpostavitev programov vseživljenjskega poklicnega izobraževanja in izpopolnjevanja; (vi) izvajanje storitev zdravstvenega varstva in (vii) povečanje gradnje socialnih stanovanj.

13.3 Glede na te preudarke bo moral biti naslednji večletni finančni okvir za obdobje 2028–2034 usmerjen v strateške prednostne naloge, ki so izpostavljene v obeh poročilih in razvidne iz ustreznih naložb v evropske javne dobrine iz prejšnje točke. EESO zato upa, da bo količina dodelitev iz naslednjega večletnega finančnega okvira omogočila, da bo EU izpolnila strateške prednostne naloge na področju okolja, tehnoloških inovacij, odprte strateške avtonomije in socialnega napredka ter se ustrezno soočila z globalnimi izzivi.

13.4 EESO obžaluje, da je instrument STEP (platforma za strateške tehnologije za Evropo), ki je bil uveden v vmesnem pregledu večletnega finančnega okvira 2021–2027, bistveno preveč omejen v primerjavi s podobnimi pobudami v drugih državah.

([7]) UL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj.
([8]) UL C, C/2025/772, 11.2.2025, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/772/oj.

13.5 EESO tudi meni, da bi bilo treba razmisliti o reprogramiranju novega instrumenta SURE ([9]) zaradi pozitivnih učinkov, ki jih je imel v času izrednih razmer zaradi pandemije COVID-19, da bi z njim lahko podprli izpopolnjevanje in preusposabljanje ter trajnostni in pravični dvojni prehod ter obvladovali morebitne nepredvidene pretrese ([10]) ([11]).

13.6 EESO želi, da bi naslednji finančni okvir vključeval strateški naložbeni instrument za evropsko konkurenčnost, ki bi dopolnjeval socialno kohezijo ter združeval vidik in logiko prerazporeditve z logiko naložb, zlasti na področju tehnološke konkurenčnosti in industrijske preobrazbe.

13.7 Želeni novi okvir za usklajevanje konkurenčnosti, ki je predstavljen v Draghijevem poročilu in s katerim se predlaga povezava vseh ustreznih gospodarskih politik s strateškimi prednostnimi nalogami, dogovorjenimi v Evropskem svetu, bi bilo treba uskladiti s proračunsko disciplino in novim okvirom za socialno konvergenco v postopkih evropskega semestra.

13.8 Evropski semester ima lahko ključno vlogo pri spodbujanju konkurenčnosti, produktivnosti, trajnostnosti in socialne pravičnosti, pod pogojem, da so ti dejavniki v novem okviru enakovredni. Cilj razvoja novega instrumenta za usklajevanje konkurenčnosti, skupaj z izvajanjem Evropskega sklada za konkurenčnost, je podpreti gospodarsko rast z usklajevanjem ciljev in prednostnih nalog EU in držav članic.

13.9 EESO želi opozoriti tudi na povezavo med evropskim semestrom in novim okvirom za socialno konvergenco, ki je koristno orodje za spremljanje, ocenjevanje in izvajanje naložb držav članic, da bi dosegli cilje socialnega stebra.

14. **Pomembnost socialne in teritorialne kohezije**

14.1 Temeljnega pomena je ohraniti osrednjo vlogo gospodarske, socialne in teritorialne kohezije. EESO opozarja, da je v poročilih Lette in Draghija sicer poudarjena tesna povezava med notranjim trgom ter ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo (Letta) ter med konkurenčnostjo EU in evropskim socialnim modelom (Draghi), vendar vsebujeta bistvene analitične razlike in posledično tudi različne konkretne predloge v zvezi s pomembnim vprašanjem ekonomske, socialne in teritorialne kohezije.

14.2 Kohezijska politika je osrednja tema Lettovega poročila, saj omogoča, da imajo od enotnega trga koristi prav vsi državljani in območja EU (svoboda ostati v izbrani skupnosti). V tem okviru je treba poudariti zlasti, kako pomembne so storitve splošnega pomena (glej člen 14 PDEU in Protokol 26 PEU), ki posamezniku neposredno zagotavljajo svobodo ostati v izbrani skupnosti. Natančneje, Letta evropski semester prepoznava kot primeren politični okvir za zagotovitev izvajanja ustreznih pravil kohezije, kar je protiutež večstranskemu fiskalnemu in makroekonomskemu nadzoru iz Pakta za stabilnost in rast.

14.3 EESO zato meni, da je vloga evropskega semestra določitev skupnih minimalnih standardov in odprava ovir za vključevanje, s katerimi se še danes spopadajo skupine prebivalstva, ki jim grozi revščina ali izključenost, pa tudi geografska območja, ki so najbolj izpostavljena gospodarskim prehodom, da bi jim zagotovili ustrezno raven kohezije.

14.4 EESO ugotavlja, da Draghi v svojem poročilu sicer poudarja povezavo med konkurenčnostjo in evropskim socialnim modelom, vendar se zdi, da dvomi o strateški vlogi kohezijske politike v sedanjem večletnem finančnem okviru (2021–2027). Prav tako morda podcenjuje, kako na konkurenčnost EU vplivajo naložbe v oprijemljivo in neoprijemljivo socialno infrastrukturo, s katerimi se podpirajo socialne in prerazporeditvene politike ter politike na področju dela.

([9]) Evropski instrument za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah.
([10]) Resolucija EESO *Usmerjanje demokratičnega napredka EU: resolucija za naslednji zakonodajni mandat*.
([11]) UL C 517, 22.12.2021, str. 16.

14.5 EESO poziva tudi k razmisleku o teritorialni razsežnosti konkurenčnosti, ki v poročilih žal ni izpostavljena, vendar pa je dobro opisana v indeksu regionalne konkurenčnosti EU 2.0 ([12]). Meni namreč, da je za uresničitev številnih predlogov iz poročil Draghija in Lette treba analizirati konkurenčnost EU tudi na teritorialni ravni.

14.6 EESO želi opozoriti na tveganost strategije za konkurenčnost, ki ne bi upoštevala neenakosti. S takim pristopom bi se namreč povečale razlike med podeželskimi območji, otoškimi območji in območji v notranjosti, ki jim grozi izseljevanje, ter mestnimi območji, poleg tega pa tudi med različnimi območji notranjega trga.

14.7 EESO na koncu upa, da bo Komisija v programu svojega mandatnega obdobja uspela uravnotežiti različne poglede iz obeh poročil glede kohezije in si prizadevati za natančno uskladitev med politikami konkurenčnosti na eni strani ter politikami gospodarske, socialne, in teritorialne kohezije ter okoljske trajnostnosti na drugi strani. Za konkurenčnost sta namreč nujni kohezija in socialna solidarnost, saj je skladen razvoj ozemelj ključen za pravilno delovanje enotnega trga in njegovo prihodnjo rast.

V Bruslju, 26. februarja 2025

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE

([12]) Dijkstra, L., Papadimitriou, E., Cabeza Martinez, B., de Dominicis, L. in Kovacic, M., 2023, EU Regional Competitiveness Index – 2022 Edition, European Commission Working Papers (Indeks regionalne konkurenčnosti EU – izdaja 2022, delovni dokumenti Evropske komisije), WP01/2023.